

I

Pekka Ervastian esitelmä 1.8.1933 Ruusu-Ristin kahdeksansilla kesäkurssilla Jyväskylässä 1933

Arvoisat ja rakkaat kuulijat! – Aikomukseni on tänään ja, jos aihe vaatii, lähitulevina iltoina puhua vähäsen unennäöstä ja nukkumisesta. Joku teistä voi ehkä ajatella, että nyt, kun on näin kaunis kesä ja kun aivan luonnostaan elämme tämän näkyvän maailman lumoissa, eikö silloin semmoinen aihe kuin ”nukkuminen ja unennäkö“ sopisi paremmin pohdittavaksi talvella, jolloin meidän silmämme eivät ole niin kääntyneet tähän ulkonaiseen maailmaan, vaan jolloin saatamme suuremmalla syyllä kääntää huomiomme siihen sisäiseen maailmaan, johon meidän unemme kuuluvat. Mutta tähän voin vastata, että koska emme ainoastaan talvella, vaan myös kesälläkin nukumme ja näemme unia, niin tämä aihe ”unennäkö ja nukkuminen“ ei ole vieraampi meille kesällä sen enemmän kuin talvellakaan. Ainahan meidän täytyy nukkua ja aina me myöskin näemme unta. Se kuuluu jokapäiväiseen elämäämme, oli kesä tai talvi. Jos kesällä nukumme vähemmän kuin talvella, on tämä toinen asia, joka riippuu luonnollisista syistä, mutta ilman unta emme tule toimeen kesälläkään.

Nyt jos käännän ajatukseni taaksepäin viime vuosisadan viimeiseen neljännekseen, omaan lapsuuteeni ja nuoruuteeni, niin aina unista ja unennäöistä hieman olkapäitä kohauttaen sanottiin – ruotsiksi: ”drömmar som strömmar“ – unet niinkuin virrat, ne kulkevat kuin virtaava vesi, eivät pysähdy mihinkään, ei tiedetä minne ne menevät, ei tiedetä niistä mitään. Sillä tavalla sanoivat nuoruudessani viisaat, järkevät ja asiaa tutkivat

ihmiset. Mutta kun satuin katsomaan kulissien taa, huomasin, että ainakin naiset, kaikki tädit ja nuoret työtökin, olivat erittäin huvitettuja unien näkemisestä ja ennen kaikkea niiden selittämisestä. En tiedä oliko kotia, missä ei olisi ollut unikirjaa, viisauden tyhjentyvätöntä lähdeä, joka avattiin aina, kun oli nähty unta yöllä, ja tarkastettiin. Jotkut vanhat tantit olivat niin kokeneita ja viisaita, ettei heidän tarvinnut avata unikirjan viisaita lehtiä, vaan he tiesivät itsestään, mitä unet merkitsivät. Muistan, kuinka lapsuudessani sanottiin: tänään näin unta kuolleesta sukulaisestani: tulee varmaan sadetta. Tuommoiset toisiaan salaperäisemmät selitykset olivat asiaankuulumattomia minun mielestäni. Mutta ne kiinnittivät suurenmoisesti silloin ihmisten huomiota. Oppineet ihmiset tietysti eivät panneet arvoa itse unien näkemiselle, mutta kaikkien oppineiden mielestä tuo yöllinen aika, jolloin ihminen niinkuin sanottiin makasi tajuttomana vuoteessaan, kaikkien oppineiden mielestä se aika meni hukkaan. Ei tietysti hukkaan ruumiilliselta kannalta, sillä olihan nukkuminen välttämätöntä ruumiille. Ilman unta siinä merkityksessä ei ihminen voinut elää. Hänen ruumiinsa kaipasi lepoa ja unta. Ei riittänyt vain se, että ihminen oli pitkällään sängyssä tai sohvalla, vaan hänen täytyi nukkuakin saadakseen lepoa. Vaikka olisi voinut luulla, että ruumis sillä tavalla lepäissään saikin lepoa ja virkistyneenä saattoi nousta, niin ei kuitenkaan ollut sillä tavalla, vaan kaikki myönsivät, että ihminen ei tule toimeen ilman unta. Ei paljas makaaminen tuota kylliksi lepoa, vaan nukkua täytyi. Ja se oli harmittava asia, se nukkuminen, sillä silloinhan ihminen kadotti tajuntansa muutamaksi tunniksi yöllä – salaperäinen ilmiö. Mutta ei kukaan ihmetellyt sitä, että hän nousi taas seuraavana aamuna omana itsenään. Hän oli kuitenkin yht'äkkiä olemassa ja syntyi kuin uudestaan eloon seuraavana aamuna, kun hän oli nukkunut yönsä rauhassa. Tämä oli

hieman harmittava ja hämäreperäinen asia. Mutta koska jokainen tiesi, että niin oli, ei kenenkään tarvinnut vaivata päätään sillä. Pääasia oli, että ihmisen ruumis sai levätä nukkuessaan ja nousi virkistyneenä. Mutta missä oli tajunta? Kyllä se jollakin tavalla oli olemassa, koska se nousi seuraavana aamuna. Mutta niitä asioita ei voinut pohtia; ei niistä voinut mitään tietää. Paras oli tyytyä tosiasioihin ja pitää huolta, että elimme hereillä ollessamme niin hyvin kuin mahdollista. Mutta kun kysyin: missä minä sitten itse olin, kun ruumiini nukkui? – siihen ei voitu mitään vastata. Sanottiin vain, että . . . niin niin, sinä nyt nukuit – ja se oli riittävä selitys. Mitä se nukkuminen sitten oli, se jäi yhtä suureksi salaisuudeksi, mutta parempaa selitystä ei voitu antaa. Senpä tähden oli luonnollista, että oppineet ja järkevät ihmiset eivät panneet unille, joita nähtiin juuri herätessä, painoa. Oikeastaanhan sitä ei voinut tietää, näkikö ihminen pitkin yötä unta, joskin herätessä tuntui, että koko yön oli nähnyt unta. Eihän sitä voinut tietää, sillä unet eivät kuitenkaan tavallisissa oloissa olleet niin pitkiä, ettei niitä olisi voinut nähdä juuri herätessä. Joku täti saattoi kyllä sanoa: katso, kuinka sataa ja minähän näin unta kuolleesta. – Kuinka toisenlaista on nyt. Asiat ovat muuttuneet. Ihmisten näkökanta on toinen nyt. Me voisimme sanoa, että ne, jotka kohauttavat olkapäitään unennäölle ja unille, ovat yhtä tietämättömiä nykyisistä olosuhteista ja saavutuksista kuin ne, jotka kivenkovaan väittävät, että ihmisen tajuntaa ei ole olemassakaan nukkuessa. Sillä tiedämme kaikki, että meidän aikanamme ovat psykologit, lääkärit ja tutkijat tulleet siihen tulokseen, että se aika, jonka me kulutamme nukkuessamme, että se aika on tärkeä aika. Että se ei missään suhteessa kulu hukkaan, ei missään suhteessa ole tajutonta aikaa siinä merkityksessä, että tajuntaa ei olisi ollenkaan, vaan pikemmin se on alitajunnan aikaa, joskin monet filosofit nimittävät sitä

tajuttomuudeksi, etenkin saksankielellä — — —, joka ei ole niin jyrkkä sana kuin suomalainen 'tajuttomuus'. Aina siitä saakka, kun wieniläinen professori Freud esitti teorian psyko-analyyttisestä menetelmästä ja teorian sielu-käsityksestä ja unen selityksestä, nykyaikaiset lääkärit ovat kääntäneet huomionsa unennäköön ja nukkumiseen, ja ovat käsittäneet, että sekin, nukkumisaika, on sangen huomattava aika, sangen huomattava osa ihmisen elämästä, sillä sillä ajalla tapahtuu paljon hänen elämässään — jos ei suorastaan hänen ruumiillisessa elämässään, niin hänen sielullisessa elämässään. Sillä nämä psykologit, nämä tieteelliset tutkijat, ovat tehneet sen merkillisen havainnon, että ihmisen sieluun — jos tahdomme käyttää sitä nimitystä, sillä sitä nimitystä eivät kaikki ehkä tahdo käyttää, koska siihen liittyy liian konkreettista, jonka tähden he puhuvat vain tajunnasta mieluummin — että ihmisen tajuntaan ei kuulu ainoastaan tämä päivätajunta, joka ilmenee meidän aivojemme kautta päivällä kun olemme hereillä, vaan että meidän sielumme sisältöön, tajuntaan, kuuluu myöskin suuri tajunnan puoli, jota he nimittävät — — — eli tajuttomuudeksi, jota myöskin toiset voivat nimittää alitajunnaksi. Ja tämä alitajunta on paljon suurempi kuin ihmisen päivätajunta. Jos ajatellaan, että ihmisen tajuisuutta kuvataan ympyrällä, niin päivätajunta siinä ympyrässä on jokin sektori, vain osa itse ympyrästä, josta suurin osa jää alitajuntaan, tajuttomuuteen. On kuin kynnyks olemassa päivä- ja alitajunnan välillä. Kynnyks erottaa ne niin toisistaan, että ihmisen täytyy kulkea tuon kynnyksen yli, joko tajuttomuudesta päivätajuntaan tai päivätajunnasta tajuttomuuteen, mikä tajunnan muoto kuuluu hänen omaan minuuteensa, hänen omaan inhimillisyyteensä. Sentähden hän itse ihmisenä, sielullisena, tajuisena olentona on paljon suurempi kuin hänen päivätajuntansa. Ja nyt ovat psykologit tulleet siihen kokemukseen, että ihminen nukkues-

saan siirtyä päivätajunnasta alitajuntaan, mutta että siinä tapahtuu sama prosessi kuin päivätajunnassa, aivoissa. Ja sentähden tuo nukkuminen, jolloin ihminen ei ole päivätajuisesti itsetietoinen, on vähintään yhtä tärkeä kuin päivätajuinen elämä, siitä yksinkertaisesta syystä, johon psykologit ja tutkijat ovat tulleet, että päivätajunnassamme me verrattain harvoin olemme niin täydellisesti itsemme herroja, että voisimme hillitä tai määrätä tunteitamme ja ajatuksiamme. Ne riippuvat meistä jollakin tavalla, mutta me emme hallitse mitä tahdomme esimerkiksi ajatella. Ajatukset heräävät ulkonaisista aistihavainnoista, mutta myöskin jostakin sisäisestä maailmasta, ja tunteita voi tulla niin voimakkaasti alitajunnasta, että ne voivat hallita koko elämäämme. Meidän päivätajuinen elämämme kuuluu suurimmaksi osaksi niiden tunteiden ja ajatusten merkeissä, jotka tulvivat meihin meidän alitajunnastamme. Me emme ole itsemme herroja, vaan meissä on ihmeellinen tunnemaailma, joka on synnynnäinen. Se pakottaa meitä työhön, ja ajatukset tunteina hallitsevat meidän toimintaamme näkyvässä maailmassa. Se on kuin suuri moottori, joka panee meidät liikkeelle. Sentähden nukkuminen ja unennäkö onkin mitä tärkeintä, usein suurinkin tekijä meidän elämässämme. Jos juuri ei unennäöt – ne ovat heijastuksia alitajunnastamme – niin kuitenkin nukkuminen, jolloin meidän tajuntamme on hävinnyt tajuttomuuteen, on tärkein, sillä meidän päivätajuntamme tuo siitä alitajunnasta kaikenmoisia vaikutuksia, jotka tulevat näkyviin sitten päivällä meidän harrastuksissamme, haluissamme, intohimoissamme. Ihminen saa elämälleen kuin itsestään kuvan, sisällön – juuri omasta alitajunnastaan. Minkä tähden ihminen jaksaa elää? Ei hän voi sitä selittää aina itselleen. Jos hän ajattelisi, että elän sitä ja sitä varten, niin hän huomaisi, että senkin takana voi olla jokin salaperäinen tunne-elämä. Muistan, kuinka nuoruudessani oli

kovin vaikeaa, kun tulin totuudenetsijäksi ja kysyin toisilta ihmisiltä, mitä tämä elämä on, ja kukaan heistä ei osannut vastata. Ja ajattelin: tämä on ihmeellistä; ei kukaan ihminen tiedä, mitä varten hän on olemassa, ja kuitenkin hän puuhaa niin tärkeänä tässä elämässä. Tunsin, että minulla ei ollut mitään erikoista halua tähän elämään. En löytänyt himoa, intohimoa, paheita j.n.e. joiden nojalla olisin voinut elää. Olisin tahtonut häipyä olemattomiin. Tämä johtui tietysti siitä, että alitajuntaani tuli totuudenetsijä halu. Ja kaikki lähimmät sukulaiseni ja kaikki ihmiset ihmettelivät ja olivat pahoillaan ja vastasivat: mitä tuo tuommoinen on. Ei ihminen voi totuutta löytää ja tietää; ihmisen täytyy uskoa vain. – Ja ajattelin: jos ihmisen täytyy uskoa hölynpölyä, puuhata, toimia, nukkua, syödä, löytämättä sisältöä tähän kaikkeen, on parempi kuolla pois tästä elämästä. Sanoin itselleni kerran: nyt, jos en saa tietää, mitä tämä elämä on, ja onko tässä sisältöä, menen mereen. En päättänyt hetkeä, milloin menisin, mutta menen, jos en saa tietää, mitä varten olen olemassa. Mikään ei huvittanut minua enää. Ja silloin asia tietysti ratkesi niin, että sainkin tietää, mitä elämä on ja mitä varten minä ja muut olemme olemassa. Ja ymmärsin, että siihen kohtaan täytyy jokaisen tulla. Ja ymmärsin, että kaikki ne ihmiset, joilta kysyin, mitä varten olen olemassa, ja jotka eivät osanneet mitään järkevää vastausta antaa, eivät olleet tehneet vakavasti sitä kysymystä. He eivät olleet asettaneet kaikkeansa vaa'alle ja sanoneet Jumalalle: nyt taistelen sinun kanssasi. Minä olin liian äkkipikainen nuoruudessani; nyt ymmärrän paremmin ihmisiä. Mutta tein sellaisen jyrkän päätöksen elämässäni. – Ja tämä meidän alitajuntamme on se moottori, joka pakottaa meitä olemaan olemassa ja tekemään määrättyä tässä elämässä. Nyt on tieteellisellä taholla huomattu, kuinka tärkeää meidän nukkumisemme ja unielämämme on.

Koettakaamme nyt valaista tätä asiaa meidän teosofis-okkultiselta kannaltamme. Tarkoitin silloin myös valaista tätä kysymystä siltä kannalta, jonka olen sitten elämäni varrella huomannut oikeaksi, joka on tähän mennessä tyydyttänyt minua. En löydä nyt sen pätevämpää ja selvempää kantaa. En tahdo sanoa, että se olisi lopullinen; ihmisen tieto laajenee. Mutta kymmeniä vuosia olen veivannut tämän kanssa ja ymmärtänyt, että se on oikea kanta. Kun siis tahdomme lähteä sitä kantaa tarkastamaan vähän, niin meidän tulee muistaa, kuinka kristikunnan suuri apostoli Paavali jakoi ihmisen olemuksen kolmeen puoleen. Hän sanoi: "Ihminen on ruumis, sielu ja henki." Eikö tämä ole ihmeellistä! Se oli minusta niin ihmeellistä. Olen käynyt koulua, tutkinut yliopistossa, puhunut monen viisaan kanssa . . . kukaan ihminen ei tiennyt sitä, että ihminen on kolmijakoinen. Kaikki myönsivät kyllä, että ihminen on ruumis ja sielu. Oppineet sanoivat, että hänessä on sieluelämä. Eivät he myöntäneet, että sielu oli jotakin erikoisesti, vaan se oli ruumiista riippuvainen. Mutta Paavali sanoo: ruumis, sielu ja henki; ja se näkökanta on minusta aivan paikkansa pitävä. Sitten vielä huomaamme, kun tutkimme asiaa, että tuo Paavalin nimitys "ruumis" käsittää kaksi asiaa, ja tuo Paavalin nimitys "sielu" käsittää myös kaksi asiaa, ja Paavalin nimitys "henki" voi käsittää kolmekin asiaa, koska puhutaan myöskin Jumalan kolminaisuudesta. Mainitaan Jumalan kaikki kolme olemuspuolta ja sanotaan, että ihmisen henki on juuri Jumalasta lähtenyt ja ihmisen henki tutkii Jumalan hengen syvyyksiä. Ihminen on heijastus Jumalan kolmiyhteydestä. Siten saamme seitsemän olemuspuolta ihmisessä, mutta me voimme yhdistää ne kolmeksi: ruumiiksi, sieluksi ja hengeksi. Ja kun tahdomme ryhtyä tarkastamaan, mitä tältä ihmisen kolminaisuuden kannalta on nukkuminen ja unennäkö – sillä muulla tavalla emme pätevästi voi selittää

nukkumista ja unennäköä kaikissa sen eri vivahteissa – niin otamme ensin ihmisen ruumiillisen olemuspuolen. Sitähän meidän fysiologimme, psykologimme ja psykoanalyttikkomme ovat tutkineet. Jos etenkin fysiologeilta kysymme, mitä nukkuminen on, he sanovat, että nukkumisen edellytys on, että ihmisen ruumis kaipaa lepoa; nukkuminen on tietysti sitä, että ihmisen ruumis laskeutuu vuoteeseen tai vaikka istuu muuten, mutta sitten luonnollisella tavalla pääsee päivätajunnastaan siten, että veri – liika veri nukkumisen kannalta – poistuu aivoista. Mihin se veri poistuu? Se virtaa alaspäin. Ensin suurista aivoista pikkuaivoihin, niskaan päin ja sitten ehkä selkärankaa pitkin alaspäin. Ihminen ei voi nukkua, jos hänen aivonsa ovat täynnä verta niinkuin päivällä. Silloin hän ei pääse mihinkään. Tiedämme, että meidän aikamme suuria hermotauteja on nukkumattomuus. Se vaivaa ihmisiä – ei normaali-ihmisiä. Mutta meidän kulttuurimme on vienyt siihen, että monen ihmisen on vaikea nukkua. On vaikea saada unta. Hän ei saa unta. Hänen aistimuksensa päivällä ovat olleet monet. Ne aivan vilisevät aivoissa. Verta on noussut hänen isoihin aivoihinsa. Ja jos ihmisellä on huolia, niinkuin nykyisellä kulttuuri-ihmisellä on, niin se merkitsee, että jokin ajatus on kuin kiintoajatus, sillä joskin hänellä on kaikenmoisia ajatuksia pitkin päivää, eivät ne ole niin vaikeita kuin jokin huoli, kiintoajatus, joka muuttuu melkein 'fixiksi, ideaksi'. – Kuinka saan rahaa tuohon vekseliin, joka lankeaa ylihuomenna, kuinka saan rahaa korkoihin . . . – Tuommoinen ajatus esimerkiksi vaivaa meitä. Se merkitsee silloin, että verta on meidän päässämme ja se ei tahdo siitä virrata pois. Kun otamme unilääkkeitä, saamme sen vihdoin virtaamaan, jos emme ole liian kiihoittuneita. Jos olemme liian rasittuneita, ei unilääkekään tahdo auttaa. Silloin aivot ovat hereillä, ihminen on rauhaton eikä pääse pois itsestään. Se on tavallista meidän

aikanamme. Ja jos katsomme, mitä ihmisen ruumis vaatii, että veri pääsisi pois aivoista, huomaamme tietysti, että se vaatii, että veri pääsisi pois aivoista, huomaamme tietysti, että se vaatii, että veri luonnollisella tavalla pääsisi virtaamaan alaspäin. Jos jalat ovat kylmät, niitä täytyy lämmittää. Englannissa pitävät aina lämpimiä ruukkuja, joissa on kuumaa vettä, jalkopäässä vuoteessa. Se vetää veren alaspäin aivoista. Me tiedämme, että erikoisen hyvä peite vaikuttaa saman. Mutta sitten on myöskin huomattava, että jos peitämme itsemme liian lämpimästi, emme saa verta pois aivoista; emme myöskään, jos liian huonosti peitämme itsemme, että ruumistamme rupeaa palelemaan. On löydettävä se kultainen keskitie; että peite on niin lämmin, että se vetää veren pois aivoista. Pieni jalkakylpy on myöskin hyvä. Se nukkuminen alkaa siis itsestään sillä tavalla, että veri virtaa aivoista ja vuotaa alaspäin pikkuaivoihin ja selkärankaan. Silloin ihminen nukkuu, menee juttomaksi. Hän ei tiedä, mitä tapahtuu.

Sitten taas – kun katsomme siltä fysiologiselta kannalta, joka on tuttu kaikille nykyajan tutkijoille – kun tulee heräämisen hetki, niin ihmisen tajunta, joka on ollut alhaalla suuren tajuttomuuden yhteydessä, ihmisen sielun suurimman puolen kanssa, sen yhteydessä, se minä-tajunta nousee taas ylöspäin, kunnes se tulee isoihin aivoihin, ja ihminen herää. Ja silloin – niin sanovat meidän tiedemiehemme – ihminen näkee kaikenlaisia unikuvia aivoissaan. Ne ovat johtuneet tietysti niistä kuvista, jotka on saatu päivätajunnasta. Ne ovat siellä päivätajunnassa, ja kun ihminen herää, hän joutuu yhteyteen joidenkuiden määrättyjen kuvien kanssa, jotka kuuluvat hänen päivätajuisen elämänsä muistiin. Mutta myöskin hän saattaa ottaa alitajunnastaan mukaansa joitakin vaikutelmia, ja ne voivat ilmetä erilaisten symbolisten unien muodossa.

Psykoanalyttikot – esimerkiksi Freud – sanovat, että ihmisen tunne-elämä on yhteydessä ihmisen sukupuolielämän kanssa. He selittävät ihmisen unennäön sukupuoliselta kannalta. Alitajunnassa – sanovat he – piilevät sisäiset, salaiset harrastuksemme, himomme ja halumme, ja ne tulevat näkyviin unissa. Ja psykoanalyttikot, jotka ajattelevat, että kaikki unet ovat yhteydessä alitajunnan kanssa ja se sukupuolielämän kanssa, sanovat että kaikki unet tuovat ilmi jotain sukupuolista halua tai pelkoa. Pelko on halun vastakohta; oikeastaan sekin on salattua halua. Jos ihminen kertoo unensa esimerkiksi tuolle Freudille, hän selittää: vai semmoinen sukupuolinen halu on teissä; se tulee näkyviin tuossa unessa. – He eivät selitä kuolleitten näkemistä sateeksi, vaan heillä on paljon pirullisempia selityksiä. Ja sillä tavalla he voivat saattaa ihmisen, jonka he saavat käsiinsä, surulliseksi ja onnettomaksi. Mutta he voivat auttaa usein myöskin. Ihmistä esimerkiksi voi vaivata alitajunnassa sukupuolinen halu, joka joskus pilkistää päivätaajuntaankin. Hän ihmettelee: kuinka minussa voi olla sellainen halu? Psykoanalyttikko tutkii häntä. Hän sanoo jonkin sanan ja kysyy sitten: mitä ajatuksia tämä sana herättää? Ja toisen pitää heti sanoa sana, joka nousee mieleen. Sitten hän sanoo toisen sanan j.n.e. Ja sitten hän kysyy: mitä unta te näitte viime yönä? Tutkimus voi kestää monta päivää. Hän saa potilaan kertomaan kaikenmoisia muistoja. Esimerkiksi hänen varhaisesta lapsuudestaan hän kaivaa esille muiston, joka näyttää tapauksen, jolloin tuommoinen halu herätettiin. Ehkä se oli viaton leikki; ehkä toisen ihmisen kohtaaminen; ehkä opetus, jonka vanhempi ihminen on saanut aikaan. Ja nyt kun potilaalle selitetään: tuossa on syy; ajatelkaa pois tuo syy, – hän voi päästä silloin koko tuosta sielullisesta painajaisesta. Hän huomaa, että hänen on pakko sillä tavalla kuvitella ja haluta. Psykoanalyttikot ovat auttaneet montaa ihmistä. Freud käytti

hypnoosiakin ennen. Onhan psykoanalyttikkojen kesken semmoisiakin tutkijoita, jotka eivät ajattele niinkuin Freud ihmisen sisintä pyrkimystä sukupuoliseksi, vaan niinkuin sveitsiläinen Jung nimittävät sitä voimaa, mikä ihmisessä on, itse elämisen haluksi, jolla on erilaisia vivahduksia. Mutta itse asiassa nämä nykyiset psykoanalyttikot ovat tulleet siihen, että ihmisen unennäkö on erikoisen tärkeä asia ihmisen elämässä.

Ja kun me menemme vielä pitemmälle ja katselemme, mitä nukkuminen on, niin huomaamme, että Paavalin ”ruumis“-käsite jakautuu kahtia. Hänessä on kuin kaksi ruumista. Kyllä se on yksi tämä fyysillinen ruumis, mutta siinä on kaksi puolta. Siinä on tämä näkyvä puoli ja sitten näkymätön puoli. Tavallisesti teosofisessa kirjallisuudessa nimitetään näkyvää puolta karkeaksi fyysilliseksi ruumiiksi ja näkymätöntä puolta eetteriruumiksi. Nyt silloin kun tarkastamme mitä tapahtuu ihmisen nukkuessa, näemme, että on totta, että veri virratessaan pois aivoista vapauttaa tajunnan. Mutta tajunta ei siirry olemaan pikkuaivoissa ja selkärangassa, vaan siirtyy vähän ulkopuolelle ruumista, näkymättömään puoleen, eetteriruumiiseen; eikä pysähdy siihenkään, vaan lähtee pois siitä, että fyysillinen ja eetteriruumis jäävät tuonne vuoteeseen makaamaan. Ihmisen tajunta lähtee molemmista pois. Puhumme sitten huomenna, mitä tälle tajunnalle tapahtuu, mutta kun kiinnitämme katseemme fyysillis-eetteriseen ruumiiseen, huomaamme, että juuri tuossa eetteripuoleessa, joka on tuolla vuoteessa – eetteriruumis on vähän ulkopuolella fyysillistä ruumista joka puolella ja jää siihen fyysillisen ruumiin kanssa makaamaan – siinä on tajunta. Se ei ole ihmisen minä-tajunta. Se, hänen sielunsa ja henkensä – niinkuin Paavali sanoo – on siirtynyt pois ruumiista, mutta eetteriruumiiseen jää jonkinlainen tajunta. Ei ole mitään tässä maailmassa ilman tajuntaa. Jos jokin jää ilman tajuntaa, haihtuu se olemattomiin. Jos

ihmisen fyysillinen ruumis jää ilman tajuntaa, haihtuu se haudassa tai krematoriossa. Samoin on laita eläimen ruumiin, kukan tai minkä tahansa kanssa. Me ymmärrämme, että jotakin elämää on sen yhteydessä; tajunta on aina takana. Niin kauan kuin kukka elää, siinä on tajunta. Ja kun katselemme esimerkiksi maapalloa, kiviä ja maamuodostumia, joista ajattelemme, että ne ovat ilman tajuntaa – jos ne olisivat ilman tajuntaa, ei maapallo pysyisi pyöreänä ja ehjänä, jos se ei olisi tajuinen olento. Muuten se olisi ruumis, joka hajoaisi alkuosiinsa. Ei luonnossa ole kuollutta paikkaa. Jos sattumalta olisi joku semmoinen, se hajoaa. ”Kuollut“ merkitsee, että elämä ja tajunta on poissa tuosta muodosta. Mikään muoto, joka on olemassa, ei ole ilman tajuntaa ja elämää. Sen huomaamme, kun tutkimme nukkuvaa ihmistä; näemme mitä hänen ruumiilleen on tapahtunut. Se ruumis, joka makaa tuossa, näkee eetterisessä puolestaan yhtämittaa unta. Jos katselemme nukkuvaa ihmistä, hän näkee yhtämittaa unta. Kaikenlaisia ajatuksia ja muistoja päivätajunnasta kiittää aivojen läpi. Ei se ole mikään kuollut ruumis, joka makaa tuossa. Se on elävä ja tajuinen, mutta ihminen itse ei ole siinä.

Mitä sielulle ja hengelle tapahtuu, mikä on niiden kohtalo, siitä puhumme huomenna.

Esitelmä on julkaistu kirjassa *Uni ja kuolema*, 1944.